

ODMEVI NA DOGODKE

Maruša Avguštin

BIENALU ILUSTRACIJ V BRATISLAVI NA ROB

Zapis je nastal na podlagi kataloga 22. BIB-a in drugih pisnih gradiv, ki so se nanašala na spremljajoče razstave in dogodke v času bienala (4. 9.–26. 10. 2009). Čeprav tako ni mogoče v celoti nadoknaditi osebne prisotnosti, pa je vendarle možno pridobiti o bienalu dokaj jasno sliko, saj katalog BIB 09 poleg strokovnih besedil in številnih podatkov o razstavljalcih vsebuje o vsakem tudi barvno ali črno-belo ilustracijo, disketa, ki dopolnjuje katalog, pa z več ilustracijami predstavi vse nagrajence. Ostali pisni prispevki sliko celotnega dogajanja v zvezi z bienalom bogato dopolnjujejo.

BIB je, poleg vsakoletnega knjižnega sejma otroških knjig v Bologni s spremljajočo razstavo originalnih ilustracij avtorjev z vsega sveta, najpomembnejši mednarodni dogodek na področju otroške in mladinske ilustracije.

Na 22. BIB-u je v Domu kulture na osrednji tekmovalni razstavi sodelovalo 344 ilustratorjev iz 37 držav z 2437 ilustracijami in 448 knjigami. Izbor je opravila devetčlanska mednarodna strokovna žirija.

Nagrade so prejeli:

– **velika nagrada (Grand Prix)**

Josep Antoni Assies Panella, Španija

– **zlato jabolko**

Pavel Tatarnikov, Bela Rusija
František Skála, Češka

Piet Gobler, Južna Afrika
Martina Matlovičová – Králová, Slovaška
Boris Zabi-rochin, Rusija

– **plakete**

Anne Bertier, Francija
Kyosuke Tchinai, Japonska
Ann Cathrin Raab, Nemčija
Jana Kiselová – Siteková, Slovaška
Fabian Negrin, Italija

– **častno priznanje za založnika**

založniška hiša Bogota, Kolumbija
založniška hiša Wytownia, Poljska

V Domu kulture so bile še naslednje **spremljevalne razstave:**

- Einar Turkowski (1972), nemški ilustrator, prejemnik nagrade grand prix 2007,
- Roberto Innocenti (1940) italijanski ilustrator, ki je 2008 prejel Anderse-novo nagrado, ki jo podeljuje vsaki dve leti Mednarodno združenje za mladinsko knjigo IBBY
- Ladislav Nesselman (1927), slovaški ilustrator,
- Noma Concours, zbirka azijskih ilustratorjev (v organizaciji in s posredovanjem japonske IBBY).

V Bibiani, mednarodni hiši umetnosti za otroke, je bil predstavljen sloviti slovaški slikar, grafik in ilustrator Peter

Uchnár (1970) z ilustracijami *Petra Pana* angleškega pisatelja Jamesa Matthe-
wa Barrieja. Razstavo je spremljal bogat
katalog z ilustratorjevimi barvnimi re-
produkcijami in s študijo mag. Barba-
re Brathove. V njej avtorica ugotavlja
slikarsko obravnavanje ilustracij, so-
rodno umetnosti Albina Brunovskega,
vendar s svojskim avtorjevim izrazom,
pri katerem je opazna surrealistična
obarvanost.

Bienalno prireditev so – kot že vrsto
let – spremljale tudi razstave po medna-
rodnih predstavništvih. Opazovalci in
poročevalci dogajanj so tako tudi letos
poudarjali, da Bratislava resnično diha
z bienalom.

Sestavni del bienala je bil že uve-
ljavljeni simpozij, ki se je v letu 2009
osredotočil na odnos med ilustracijo in
tekstom. Z razpravo o povezanosti med
poezijo in ilustracijo je iz Slovenije sode-
lovala tudi dr. Tanja Mastnak.

Po simpoziju je sledila enotedenska
ilustratorska delavnica na temo Enci-
klopedija pravljicnih bitij, ki jo je ob
organizacijski pomoči Barbare Brathove
vodil znameniti slovaški ilustrator Du-
šan Kállay.

Nekaj misli o osrednji tekmovalni razstavi 22. BIB-a

Že v poglobljenem uvodnem razmiš-
ljanju o značaju BIB 09 mag. Barbara
Brathová omenja opazno heterogenost,
občasno kar nekakšno kaotičnost ilu-
stracij, ki kakor da odražajo nemir in
negotovost sveta, v katerem živimo, in to
ne glede na besedilne predloge. Sicer pa
je strokovna žirija enakovredno obrav-
navala vse ilustratorske izraze in tehni-
ke, med katerimi so digitalne rešitve že
dalj časa povsem običajne. Mednarodna
žirija odgovorno skrbi za zastopanost
najrazličnejših kvalitetnih ilustratorskih
izrazov z vseh koncev sveta.

Medsebojno srečevanje in morebitno
oplajanje različnih rokopisov avtorjev
je lahko spodbudno, nosi pa v sebi tu-
di nevarnost nekritičnega posnemanja.
Pripovedni značaj ilustracije in njena
namenjenost otrokom in mladostnikom
jo varujejo pred prevelikim eksperimen-
tiranjem, ki se včasih vendarle pojavi, a
zdi se, da je takih primerov več na Sejmu
knjig v Bologni kot na BIB-u.

Nenavadna podobnost med ilustrator-
skim izrazom ciprskega avtorja Frixosa
Michaelidesa (1968) in našo, v svetu uve-
ljavljeno ilustratorko Lilo Prap (1955),
najbrž govori o srečanju mlajšega ilu-
stratorja z deli Prapove. Pikčaste barvne
ploskve in poenostavljene, duhovite, tudi
po koloritu Prapovi podobne, s črnimi
črtami obrobljene like ptic bi težko razu-
meli kot naključno sorodnost dveh avtor-
jev. Hrvaški avtor Tomislav Tomić pa je
s klasicistično občuten risbo spominjal
na našega Lucijana Reščiča (1946–2003).

Morda bi kot pomanjkljivost katalo-
ga lahko omenili pogosto umanjkanje
prevodov naslovov knjig prikazanih ilu-
striranih del, npr. v angleščino, kar bi
olajšalo razumevanje ilustracij.

Slovaška bo v letu 2010 častna gostja na sejmu otroških knjig v Bologni

Napovedano je bilo, da bo Slovaška ča-
stna gostja v Bologni, kjer naj bi predsta-
vila svoje najboljše ilustratorje. Ob tem
se kar samo po sebi postavlja vprašanje,
kdaj bo takšno predstavitev v Bratislavi
ali v Bologni dočakala Slovenija. Res
ima Slovaška z bienalnimi razstavami
dolgo tradicijo in se ponaša s številnimi
mednarodno uveljavljenimi avtorji, a
tudi Slovenija ima lepo število odličnih
ilustratorjev. Za prodor v širši prostor pa
ne zadostujejo le ilustratorji. Potrebna
sta zahtevna organizacija in seveda tudi
denar. A gotovo bi se bilo vredno truditi
v tej smeri.

Slovenska udeležba na BIB-u 2009

Suzi Bricelj (1971), Mojca Cerjak (1959), Andreja Gregorič (1972), Simon Kastelic (1977), Irena Majcen (1948), Dušan Muc (1952), Kiki Omerzel (1971), Mirna Pavlovec (1953), Andreja Peklar (1962), Marija Prelog (1954), Petra Preželj (1975), Daša Simčič (1963), Alenka Sottler (1958) in Ana Šalamun (1970) so bili po različnosti likovnih izrazov in tehnik tudi v katalogu dokaj dobro predstavljeni. Suzana Bricelj je s skupino figur v značilnih telesnih držah in izrazih obrazov v akrilu ponazorila humor; Mojca Cerjak se je kot ponavadi odlikovala s subtilno barvitostjo, predstavila pa se je tudi v tehniki kolaža; Andreja Gregorič je knjigo *Navodila za randi* inventivno opremila s kolažem znamk, zapisov itd.; Simona Kastelica smo z duhovito črno-belo računalniško grafiko srečali prvič; Irena Majcen je v izobraževalni tekst Andreje Kogovšek *Striženje in oblikovanje las* vnesla slikarski izraz kar portretnih upodobitev v kombinirani tehniki; Dušan Muc je za *Mediterranske zgodbe* v kombinirani tehniki oblikoval zanje značilen prostor in vanj umestil črtno poudarjeni ekspresivni figuri; Kiki Omerzel je v temperi upodobila ptico, ki lovi medenjaček; Mirna Pavlovec je z risbo s tušem in z akvarelom upodobila pralni stroj z dolgolasim dekletom v njem; Andreja Peklar je s surrealističnim sugestivnim nabojem, ki ga stopnjuje posebna svetloba, ilustrirala *Dve luni* Helene Kraljič; Marija Prelog je za knjigo *Živali nam govorijo* Polone Škrinjar s črnimi vranami na šipkovi veji živo naslikala »pogovor« med njimi; Petra Preželj je strašljivo in hkrati smešno predstavila hudičke v knjigi *Zgodba o angelu in hudičkih* Aksinije Kermauner; Daša Simčič je v zgodbi *Zajček in rogljiček* Tatjane Kokalj s kombinirano tehniko dosegla povsem slikarski učinek svoje domišljjsko bogate pripovedi; Alenka

Sottler je v magični svetlobi in črtkani risbi oblikovala prizor z muco in zajcem v prostoru, ki ponazarja njuno naravno okolje, povzdignjeno v pravljичni svet *Svetlanine pravljice* Svetlane Makarovič, za katero je izbrala črno-belo tehniko tempere; Ana Šalamun pa je za ilustracije v knjigi Matjaža Pikala *Misli dobro in modro* uporabila računalniško tehniko in likovno duhovito dopolnila pisateljevo pripoved. Spremljajoči pisni podatki o avtorjih so navajali tudi število razstavljenih ilustracij in pripadajočih knjig.

Namesto sklepa nekaj odprtih vprašanj o otroški ilustraciji

Bo ilustracija še zmoгла pritegniti mlade bralce, ki so vse bolj odvisni od elektronskih medijev, še posebej računalniških igrice?

Bodo slikanice, ki veljajo za najprimernejšo obliko uvajanja najmlajših v branje (ob pomoči staršev ali drugih odraslih oseb), še vedno tudi »galerije slik«, ki vzgajajo tudi bodočo likovno publiko?

Se bodo ilustratorji v globalizacijskih težnjah družbe, ki je za bogastvo kulturnega dogajanja lahko tudi nevarna, zmogli upreti vse bolj uveljavljajoči se površinskosti, ki izničuje umetniški izraz?

Kdo bo ilustratorjem, ki prisegajo na poglobljeno soodvisnost besedila in slik, obogateno z njihovim avtorskim nabojem, stal ob strani?

Veliki tuji slikarji so se pogosto preizkusili tudi v ilustraciji in vanjo vnašali likovno svežino, ki je daleč presejala le opisovanje besednih vsebin; kot primer naj omenimo samo Pabla Picassa (1881–1973). Eden največjih slovenskih slikarjev Marij Pregelj (1913–1967) pa je z ilustracijami za Homerjevo *Iliado* in *Odisejo* začel novo poglavje v slovenski ilustratorski umetnosti. Četudi je njegova izjemna likovna upodobitev epov

do danes obveljala kot prezahtevna za otroke, je marsikaterega ilustratorja opogumila pri vnašanju slikarskih novosti v ilustracijo.

Mogoče pa bodo generacije ilustratorjev, ki rastejo ob elektronskih medijih, našle otrokom primerne likovne rešitve, ki ne bodo banalno površinske, ampak se bodo znale dotakniti občutljivosti sodobnih otrok na nov, izviren način? To je po naši presoji možno v prepletanju ilustratorjevega spominjanja lastnega otroštva, poglobljenega odnosa do literarne predloge in pristnega stika z današnjimi mladimi.

Ali imajo ilustratorji možnost izbire tekstov? Najbrž le izjemoma, čeprav je od tega pogosto odvisen končni rezultat likovne prepričljivosti.

Vsem pomislekom navkljub ostaja upanje, da bodo ilustratorji še naprej zvesti svojemu poslanstvu in da bodo s svojo ustvarjalnostjo tudi v bodoče bogatili likovno sceno znotraj knjižnih platnic.

Najbolj ustvarjalni med njimi sledijo tudi v ilustraciji pojmovanju slikarja, grafika, ilustratorja in likovnega teoretika, utemeljitelja abstraktne umetnosti Vasilija Kandinskega (1866–1944), ki je zapisal, da je umetniku dovoljena raba

katerih koli oblik in barv, če to terja njegova notranja nuja, in da v tem primeru njegova umetnost odraža tudi duha dobe. Za knjižno ilustracijo za otroke dodajamo, da mora odražati tudi duha literarne predloge in odgovarjati stopnji dojemljivosti otrok, ki jim je namenjena. Zato je dobra ilustracija tisto posebno področje likovne umetnosti, v kateri avtor išče in najde svoj izraz znotraj omejitev, ki zanj ne pomenijo ovire, temveč spodbujajo njegovo usmerjeno ustvarjalnost v prehajanju med literaturo, likovnostjo in otrokom. Taka ilustracija seveda povsem izključuje otročjost ali klišejsko ljubkost podob in je praviloma vezana na kvaliteten literarno predlogo.

Na BIB-u 2009 je bilo po temeljitem pregledu kataloga sodeč ne tako majhno število ilustracij z vseh koncev sveta, ki so odgovarjale zahtevam dobre otroške ilustracije in hkrati ponazarjale tisto ustvarjalno svobodo njihovih avtorjev, o kakršni je pisal Kandinski.

Zdi se, da srednjeevropski prostor ni le geografski pojem in da nas s Slovaki marsikaj povezuje. Želimo si, da bi letošnja razstava na 9. slovenskem bienalu ilustracije pokazala vso ustvarjalno širino in globino slovenskih avtorjev.